

Bir “Siyasal Süreç” Olarak Fransız Sarı Yelekliler Hareketi’nin Ortaya Çıkışı

Efe Can Gürcan, Simon Fraser University School for International Studies,
ORCID: 0000-0002-5415-3163, e-posta: egurcan@sfu.ca

Özet

17 Kasım 2018 tarihinde 280 binden fazla kişinin sokağa çıkıp hükümeti protesto etmesiyle başlayan Sarı Yelekliler hareketi, Avrupa’daki kemer sıkma karşıtı protesto dalgasının belki de en güncel ve keskin tezahürünü teşkil etmektedir. Bu protestoların küresel arka planı bir yana, Sarı Yelekliler, Fransa için tarihi bir öneme sahiptir. Çünkü Sarı Yelekliler’in, Fransa’nın meşhur 1968 hareketinden beri deneyimlediği en büyük toplumsal olay olduğu iddia edilmektedir. Mevcut makale, Siyasal Süreç kuramının penceresinden ve süreç analizi tekniğine dayanarak bu hareketin başlıca hangi siyasal ve sosyo-ekonomik dinamiklere bağlı olarak ortaya çıktığı sorusuna odaklanmaktadır. Sarı Yelekliler hareketinin ortaya çıkışı, başlıca üç ana etkene bağlanabilir. İlk olarak, bu hareketin ortaya çıkıp kitleler arasında yayılmasını sağlamaya yönelik oldukça elverişli bir sosyo-ekonomik ve siyasal ortam (siyasal fırsatlar, *political opportunities*) bulunmaktadır. Bu başlık altında, yüksek gelirli kesimler lehine ilerletilen vergi adaletsizliği, satın alma gücünün düşüşü, artan işsizlik ve güvencesizlik ile özelleştirme, kamusal hizmetlerin gerilemesi ya da sona erdirilmesi gibi neoliberal kemer sıkma siyasetlerinin ivme kazanması öne çıkmaktadır. İkinci olarak, bu ortamda baskın çıkan toplumsal hoşnutsuzlukların örgütsel düzleme aktarılmasında liderlik dinamikleri ve örgütsel kuvvet etkeni (harekete geçirici yapılar, *organizing structures*) önemli bir rol üstlenmektedir. Sarı Yelekliler’in durumunda, kamusal görünürlüğü artırıcı ve gündelik yaşantıyı kesintiye uğraticı eylem repertuarlarının kullanılması belirleyici olmuştur. Eylemlerin adem-i merkezîyetçi ve ağırlıklı olarak sosyal medya ağlarına dayalı niteliği, Sarı Yelekliler’in kitleliliği ve görünürlüğüne ayrı bir güç katmıştır. Sarı Yelekliler ile ilişkilendirilen Facebook topluluklarını yöneten insanlar, kısa sürede hareketin başına taşınmıştır. Örgütsel düzlemde göze çarpan bir diğer etken de, Sarı Yelekliler’in toplumsal tabanında yaş, meslek ve sınıf bakımından var olan çeşitliliktir. Son olarak, Sarı Yelekliler hareketinin ortaya çıkışı, çerçeveleme (*framing*) etkinliklerinin siyasal ve sosyo-ekonomik ortamın koşullarıyla birebir örtüşecek şekilde ve bütünlüklü, tutarlı bir tarzda yürütülmesiyle alakalıdır. Bu durum, harekete hâkim olan slogan ve resmi taleplerin bütününe yansımıştır. Macron’un göreve gelmesinden beri kullandığı ve emekçi kesimleri doğrudan rencide edici söylemi, Sarı Yelekliler’in sergilediği kolektif eylem çerçevelerinin ana malzemesini sağlamıştır. Ayrıca, sarı yeleklerin neoliberalizm karşısında bir görünürlük sembolü olarak kullanılması kendi içerisinde bir çerçeveleme eylemi teşkil etmektedir. Makalenin küresel ve tarihsel önemde bir toplumsal olayı

açıklamaya yönelik ampirik katkısı bir yana; kuramsal olarak da, “siyasal fırsatlar” merkezli yapısalcı ve tepeden inme eğilimlere mesafe koyup, aynı zamanda özel etkenleri göz önünde bulundurarak literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Emmanuel Macron, neoliberalizm, Sarı Yelekliler, siyasal süreç, toplumsal hareketler.

The Emergence of France’s Yellow Vest Movement as a “Political Process”

Abstract

The Yellow Vest movement is perhaps the most recent and sharpest manifestation of the global wave of protests that emerged following the US economic crisis of 2007/2008. The most prominent examples of this wave of contention included the Arab Spring as well as US occupation movements and European anti-austerity protests. The Yellow Vest uprising started on November 17, 2018, when over 280,000 people took the streets to protest Emmanuel Macron’s neoliberal policies. Mass protests have even continued into the new year. The relevance of these protests does not only stem from their occurrence as part of a global wave of protests, but also from their alleged status as the most significant social event in France’s history since May 1968. This article examines the underlying political and socio-economic dynamics that triggered the Yellow Vests’ mobilization based on political-process theories and process tracing. The Yellow Vests’ emergence can be attributed to a minimum of three sets of factors. First, the Yellow Vests’ mobilization was facilitated by a favorable socio-economic and political environment (i.e. political opportunities). This environment was characterized by an increasing awareness of tax injustices favoring the upper classes, declining purchasing power at the lower levels of income, rising unemployment rates and precarity, and austerity measures such as the contraction of public services. Second, leadership dynamics and organizational strength (i.e. mobilizing structures) played a key role in transforming these grievances into collective action. The Yellow Vests relied on a rich repertoire of collective action geared to enhance their public visibility and disruptive power. Moreover, the Yellow Vests’ emergence greatly owes to the decentralized character of their mobilization and their primary reliance on social media networks. The Yellow Vests’ mobilizing structures also draw their strength from the availability of a large social base that represents a highly diverse population of different age profiles, professional groups, and social-class backgrounds. Finally, the Yellow Vests’ emergence is also attributable to their framing efforts that coherently and consistently address grievances imposed by the current political and socioeconomic environment. This is strongly reflected in the Yellow Vests’ main slogans and official demands. The Yellow Vests’ framing efforts also took their impetus from Macron’s alienating language that served to further aggrieve working-class sectors. Furthermore, the use of yellow vests as a symbol of public visibility can be considered as a framing effort to contest Macron’s offensive neoliberalism. The value and originality of this

article are twofold: to provide empirical contributions to the study of the Yellow Vest movement as part of a global wave of contention, and to transcend the structuralist and top-down tendencies of political-process theories that downplay the key role of agency by over-emphasizing the determining influence of “political opportunities”.

Keywords: Emmanuel Macron, neoliberalism, Yellow Vests, political process, social movements.

Giriş: Sarı Yelekliler Hareketi’nin Küresel Arka Planı ve Fransa için Tarihsel Önemi

2008 yılından beri Avrupa’da kitlesel protestoların yeni bir ivme kazandığı söylenebilir. Günümüzde yaşanan protesto dalgasının kökenleri, esas olarak neoliberal kapitalizmin krizinde ve kısmen Arap Baharı hareketinin küresel etkilerinde bulunmaktadır. 2007-2008 krizi, ABD’de emlak balonunun denetimden çıkmasıyla tetiklenmiştir. Finansal krizin derinleşmesi reel ekonomiyi de etkisi altına almış ve ABD’nin Büyük Buhran’dan sonra yaşadığı en derinlikli ekonomik krizine yol açmıştır (Foster ve Magdoff, 2008; Ross, 2016). En nihayetinde, milyonlarca insan evini ve işini kaybetmiştir. ABD’deki işgal hareketleri de, işte bu sürecin bir parçası olarak 2011 yılında ortaya çıkmış ve krizle birlikte bütün dünyaya yayılarak Avrupa’daki protesto dalgasına yeni bir ivme kazandırmıştır.

O halde, ABD’nin dünyaya yayılan krizini, neoliberal küreselleşmenin krizi diye adlandırmak yerinde olacaktır. Neoliberal küreselleşme; en kısa haliyle, ticari ve finansal liberalleşme, özelleştirme, emeğin esnekleştirilmesi gibi politik-ekonomik ilkelerin ABD merkezli uluslararası kuruluşların öncülüğünde hâkim paradigma haline gelişini tasvir eder (Harvey, 2007; Gürcan ve Peker 2015; Gürcan ve Mete, 2017; 2018). Amerikan toplumu bu süreçten bizzat nasibini almıştır. Örneğin, neoliberal bir ekonomik dönüşüm altında, Amerika’da yoksulluk ve eşitsizlik oranlarında ciddi artışlar yaşanmıştır (Blackmon, 2015). 1979 ve 2016 yılları arasında, GINI katsayısı %34.6’dan %41.5’e yükselmiştir (World Bank, 2019). Ulusal kıstaslara göre yoksul kategorisinde değerlendirilen ailelerin sayısı, 1979’da 5,461,000’den 2017 yılında 7,758,000’e tırmanmıştır (United States Census Bureau, 2017). 1980’li yıllarda Amerikan ekonomisinin hızla finansallaşmasıyla, hanehalkı borçlanmasının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’ya (GSYH) oranı, 1979 yılında yaklaşık %49’dan 2017 yılında neredeyse %78’e çıkmıştır (IMF, 2019). Bu koşullara, yüksek hapsedilme ve evsizlik oranları eşlik etmektedir. Hapishane nüfusu, 1980 yılında 400,000’in altındayken, 2018 yılına kadar 2.2 milyona erişmiştir. Bu haliyle, ABD hapsedilme oranlarında dünya birincisidir (The Sentencing Project, 2016). Günümüzde, evsizliğin

553,000'den fazla insanı etkilediği tahmin edilmektedir (National Alliance to End Homelessness, 2017).

Arap Baharı süreci, Avrupa ve ABD dâhil olmak üzere dünya çapındaki neoliberalizm karşıtı hareketlere büyük bir esin kaynağı olmuştur (Della Porta, 2015; Kousis, 2016; Gürcan ve Mete, 2017; Yıldırım, 2013). Orta Doğu'nun Soğuk Savaş'tan beri yaşadığı en şiddetli toplumsal çalkantısına sahne olan Arap Baharı, 2010 yılının Aralık ayında Tunuslu genç bir sokak satıcısının polis tacizine tepki olarak kendini ateşe vermesiyle başlamış ve bölgede ondan fazla ülkeye yayılmıştır. Arap Baharı, her ne kadar Tunus'ta Ben Ali rejiminin yıkılması ve İslamcılarının başarısızlığıyla sonuçlansa da, diğer birçok ülkede yerini Arap Kışı'na bırakmıştır. 2013 yılında Mısır'da yaşanan askeri darbe ve Libya ile Suriye'de Batılı güçlerin müdahalesini takiben İslamcılarının güç kazanması, Arap Kışı'nın belki de en karanlık dönemlerine denk gelir (Otero ve Gürcan, 2016; Gürcan, 2017; Türel, 2011).

Neoliberalizm bağlamında; "Ekmek, Onur, Özgürlük" sloganının Arap Baharı protestolarıyla özdeşleşmiş olması tesadüfî değildir. Tunus ve Mısır gibi ülkelerde, protestocular otoriter yönetimlere tepki gösteredursun, aynı zamanda özelleştirmenin ve serbest ekonomi uygulamalarının sonuçlarına karşı öfkelerini yansıtmışlardır. Hayat pahalılığı, gıda enflasyonu, yüksek diplomalı işsizliği, usulsüz özelleştirme işlemleri ve keyfi işe alımlar, emek karşıtı yasalarla işten çıkarmaların kolaylaştırılması ve yolsuzluk algısının artışı Arap Baharı'nın önünü açan başlıca yapısal etkenler arasında yer alır. Bu gibi nedenlere bağlı olarak da; Tunus ve Mısır'da hareketin başını, Tunus Genel İşçi Sendikası (*Union Générale Tunisienne du Travail*, UGTT), Diplomalı İşsizler Sendikası (*Union des diplômés chômeurs*, UDC) ve Mısır Bağımsız Sendika Federasyonu işçi örgütleri çekmiştir (Hinnebusch, 2015; 2018; Allinson, 2015).

Neoliberalizmin kriziyle ilgili yapısal etkenlerin Avrupa'daki kemer sıkma siyasetleri karşıtı protestoların da önünü açmış olduğu sır değildir (Özen, 2013; Yıldırım, 2013). Avrupa'da 2008 yılında patlak veren kriz, kendini belki de en fazla yıllık büyüme oranlarının düşüşünde ve işsizlik oranlarının tırmanışında hissettirmiştir. Dünya Bankası verilerine göre, ekonomik daralmanın başını, 2009'da %5.6 ile Almanya, %5.48 ile İtalya ve %4.56 ile İrlanda çekmiştir (World Bank, 2016). Yunanistan, 2011'de %9'un üzerinde küçülerek bütün Avrupa'yı sarsmıştır. Ayrıca, işsizlik oranlarındaki artışın, 2013 yılında rekor düzeylere eriştiği gözlemlenmektedir. İşsizlik, Yunanistan ve İspanya'da %26'nın üzerine çıkmıştır. Aynı yıl, genç işsizlik oranları İspanya'da %57, İtalya'da %39 ve Portekiz'de %37'nin üzerine fırlamıştır. Yunanistan'ın performansı ise %58 olarak kayda geçmiştir (World Bank, 2016).

Neoliberalizm öncesi Avrupa’da tüketim; devlet tarafından hoş görülen yüksek sendikalaşma oranlarına, istihdam yaratıcı yatırımlara, sanayi merkezli üretici bir ekonomi modeline ve bunlar sayesinde güvence altına alınan görece yüksek ücretlere dayanarak destekleniyordu. Avrupa Birliği (AB) projesi sayesinde yaygınlaştırılan neoliberal dönüşümlerle birlikte devlet destekli sendikasılaştırma, özelleştirme, sanayisizleşme ve emeğin esnekleştirilmesi; tüketim oranlarının finansallaşma ve aşırı borçlanma aracılığıyla sürdürülmesini gerekli kılmıştır (Gürcan, 2019). Neoliberalizm, 1979’de Margaret Thatcher’ın başa gelmesi ve 1983 yılında Fransız Başkanı François Mitterand’ın 1983 yılında kamucu ekonomi modelini reddetmesiyle Avrupa’ya adım atmıştır (Harvey, 2007; Palley, 2013). 1992 yılında, AB’nin kuruluşunun önünü açan Maastricht Antlaşması; büyümeden ziyade enflasyonla mücadele, kemer sıkma, ortak para birimi ve emeğin esnekleşmesi kriterlerini bütün kıtaya dayatmıştır. Yine, 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Stratejisi, AB kalkınmasında emeğin esnekleşmesi ve emek maliyetinin sınırlandırılmasının önemini tescillemiştir. Neoliberal AB siyasetleri, üye ülkelere aşırı finansallaşma ve emeğin esnekleştirilmesini dayatarak gelir eşitsizliğini artırmakla kalmamış; aynı zamanda, mali siyasetler üzerinde sıkı bir denetim kurup ortak para birimi uygulayarak ulus-devletleri krize karşı savunmasız bırakmıştır. AB uyum siyasetlerinin bir parçası olarak; Avrupa’nın çevre ekonomisine dahil olan ülkeleri, ithalat ve borca dayalı bir kalkınma modelinin uygulayıcıları durumuna düşmüştür (Busch vd., 2013; Gürcan, 2019; Lang, 2013; Lapavitsas vd., 2012; Stockhammer, 2013).

17 Kasım 2018 tarihinde 280 binden fazla kişinin Fransa’da sokağa çıkıp hükümeti protesto etmesiyle patlak veren Sarı Yelekliler hareketi; ABD’nin krizi ve Arap Baharı’nın açtığı yolda, Avrupa’daki kemer sıkma karşıtı protesto dalgasının belki de en güncel ve keskin tezahürünü teşkil etmektedir. Bu protestoların küresel arka planı bir yana, Sarı Yelekliler, Fransa için tarihi bir öneme sahiptir. Çünkü, Sarı Yelekliler’in, Fransa’nın 1968 hareketinden beri deneyimlediği en büyük toplumsal olay olduğu iddia edilmektedir (Bherer, 2018; Bornstein, 2019).

Söz konusu küresel protesto dalgasının öneminden ve Fransa açısından Sarı Yelekliler’in tarihi maiyetinden yola çıkan mevcut yazı, bu hareketin ortaya çıkışının başlıca hangi siyasal ve sosyo-ekonomik dinamiklere dayandığı sorusuna odaklanmaktadır. Bu soruyu yanıtlamada, toplumsal hareketlerin kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasal yönlerini bir arada değerlendirerek kapsamlı bir yaklaşım sunan Siyasal Süreç kuramlarına başvurmak yerinde olacaktır. İlerleyen başlık, bu kuramsal çerçeveyi daha fazla açıp yönetsel bir yol haritası sunacaktır. Yazının geri kalanı ise; Siyasal Süreç kuramlarının penceresinden, sırasıyla Sarı Yelekliler’i doğuran siyasal ve sosyo-ekonomik ortamı, bu hareketin liderlik dinamiklerini ve söylemsel arka planını ele alacaktır.

Kuramsal ve Yöntemsel Çerçeve

Doug McAdam (1999), Siyasal Süreç okulunun en önemli isimlerinden biridir. Sidney Tarrow (1998) ve Charles Tilly (2008) ile bu okulun kurucu babaları arasındadır. McAdam, toplumsal hareketleri “toplumun yapısında gerçekleşen değişimleri teşvik etmeye ya da bunlara direnmeye yönelik ve kurumlar dışı siyasal katılıma başvuran dışlanmış topluluklar tarafından yürütülen örgütlü çabalar” (1999: 25) olarak tanımlar. Bu tanımdan yola çıkan McAdam (1999), toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı ve gelişimini anlamak için, kültürel dinamikleri de göz önünde bulunduran üç farklı etkene vurgu yapar: siyasal fırsatlar (*political opportunities*), harekete geçirici yapılar (*mobilizing structures*) ve bilişsel özgürleşme (*cognitive liberation*).

İlk olarak siyasal fırsatlar; savaşlar, ekonomik krizler, uluslararası siyasal mücadeleler, siyasal rejim değişiklikleri, hızlı sanayileşme ve yoğun nüfus hareketlilikleri gibi etkenlerin toplumsal hareketleri kolaylaştırıcı ya da bu hareketlere katılımı caydırıcı etkileriyle ilgilidir (McAdam, 1999; Tarrow, 1998). Harekete geçirici yapılara gelindiğinde, bu yapılar, daha çok toplumsal hareketlerin sahip olduğu liderlik dinamiklerini, iletişim ağlarını, stratejik ve taktiksel yöntemleri ve taban potansiyelini ilgilendirir (McAdam, 1999; McAdam vd., 2011). Son olarak, bilişsel özgürleşme, toplumsal hareketlerin kültürel dinamikleriyle ilgilidir. Zaman içerisinde, bilişsel özgürleşme, yerini çerçeveleme (*framing*) kuramına bırakmıştır. Çerçeveleme daha ziyade, toplumsal hareketlerin siyasal fırsatları nasıl algıladığına ve bu fırsatları anlamlandırarak toplumsal hareket katılımcılarını nasıl güdülendirdiğine bakar. Toplumsal hareketler tarafından kullanılan çerçeveler, olgusal ve siyasal fırsatlar ile tutarlı oldukları ölçüde güçlüdür (Benford & Snow, 2000; Johnson ve Noakes, 2005). Aynı şekilde toplumsal hareketlerin başarısı, kullandıkları dilin ve ortaya attıkları taleplerin geniş kesimleri kapsayıcılığına da bağlıdır. Başlıca üç çeşit çerçeve biçiminden bahsedilebilir. Tanısal çerçeveler (*diagnostic frames*), verili bir toplumsal hareketin hangi sorunlara parmak basıp öne çıkardığını gösterir. Kestirimsel çerçeveler (*prognostic frames*) ise, verili bir toplumsal hareketin koymuş olduğu tanılara ne gibi çözüm önerileri getirdiğini gösterir. Üçüncü olarak güdüleyici çerçeveler (*motivational frames*), doğrudan eylem odaklı ve insanları harekete geçirici çerçevelere tekabül eder. Duygusal, ahlaki, sembolik, sanatsal ve diğer kültürel öğeler, genellikle güdüleyici çerçevelerde ağır basar. Çerçeveleme yöntemlerine gelindiğinde, topluluklar arası mücadelelerde en fazla karşımıza çıkan karşı-çerçeveleme yöntemidir. Karşı-çerçeveleme, herhangi bir toplumsal aktörün bir diğerini gayri-meşru bir duruma düşürmek ya da kötü göstermek için kullandığı söylemsel yöntemlere denk gelir (Benford & Snow, 2000; Johnson ve Noakes, 2005). Toplumsal hareketlerin ortaya çıkışına

bütünsel ve çok değişkenli bir analiz çerçevesi sunmasından ötürü, ilerleyen başlıklarda Fransa'nın Sarı Yelekliler hareketinin doğuşu ve gelişimi Siyasal Süreç kuramının bakış açısıyla incelenecektir.

Bu makale dâhilinde öne sürülen savlar, ikincil kaynak verileri ve süreç analizi (*process tracing*) tekniğine bağlı bir yöntemsel yaklaşımın üzerine kuruludur. Niteliksel ve yorumlamacı süreç analizi geleneğine bağlı kalarak, süreç analizi, "belirli bir sonuca ilerleyen nedensel bir gidişatın öyküsel anlatımına" (Venesson, 2008: 235) dayanan bir teknik olarak görülebilir. Bu anlatımda, mantıksal çıkarımlar, tarihsel gelişmeler ve incelenen siyasal aktörlerin kullandığı araçlar, güdüleri, öncelikleri, algıları ve fırsatları öncelikli yer kaplar (Bennett, 2010; George ve Bennett, 2005; Collier, 2011; Vennesson, 2008). Dolayısıyla, yorumlamacı süreç analizinin aktör merkezli çıkarımları, toplumsal hareket kuramlarıyla da son derece uyumludur. Ayrıca, süreç analizi, mevcut makalede ana yöntemsel yaklaşım olarak kullanılan Siyasal Süreç Okulu ile doğası itibarıyla birebir uyumludur. Siyasal Süreç Okulu, toplumsal hareketleri anlarken, salt tek bir olaya yoğunlaşmaktansa, verili toplumsal hareketin uzun döneme yayılan tarihsel oluşumunu karmaşık ve çok etkenli bir siyasal süreç olarak masaya yatırır.

Makalenin küresel ve tarihsel önemde bir toplumsal olayı açıklamaya yönelik ampirik katkısı bir yana; kuramsal olarak da, Siyasal Süreç Okulu'na bütünlüklü bir yaklaşım getirerek literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bu okul kapsamında yer alan çalışmalar; McAdam'ın özgün kuramsal taslağından farklı olarak, daha çok siyasal fırsatlar etkeni gibi yapısal değişkenlere ağırlık vermiş ve liderlik ile kültür gibi diğer aktör temelli öznel etkenleri ikinci planda bırakmıştır (Otero, 1999). Bu nedenle, Siyasal Süreç Okulu ile "siyasal fırsatlar perspektifi" literatürde sık sık eş anlamlı bir şekilde kullanılmaktadır (örn. Inclán, 2018). Ancak, bu makalede önerilen Sarı Yelekliler analizi, yapısal ve öznel etkenlere daha dengeli bir yaklaşım geliştirerek, yapısal etkenlere dayalı belirlenimci ve tepeden inme eğilimlere mesafe koymaktadır.

McAdam, Tarrow ve Tilly daha sonraları Siyasal Süreç kuramlarını daha geniş bir bağlamda "çekişmeli siyaset" [*contentious politics*] adı altında yeniden değerlendirmişlerdir (Tilly ve Tarrow, 2015). Devletin bir şekilde müdahil olduğu durumlarda siyasal taleplerde bulunan tarafların birbiriyle mücadelesi şeklinde kısaca tanımlanabilen çekişmeli siyaset, toplumsal hareketlerin kendisinden ziyade savaşlar, seçimler, demokratikleşme ve devrimler gibi daha kapsamlı, geniş ve çok aktörlü süreçlerin dinamizmini anlama iddiasına sahiptir (Tilly ve Tarrow, 2015; Edwards, 2014: 106). Bu yaklaşımda öne çıkan önemli bir alt başlık ise, kolektif eylemler dâhilinde gerçekleşen toplumsal etkileşimin devlet

ve sivil toplum ilişkilerini nasıl dönüştürdüğüdür. Dolayısıyla, çekişmeli siyaset; bu denli geniş ve dinamik tarihsel süreçleri kavrayabilmek için siyasal fırsatlar, harekete geçirici yapılar ve bilişsel özgürleşme gibi evrensel değişkenlere yoğunlaşmak yerine toplumsal mekanizmalar üzerinden açıklamalara girişir (Tilly ve Tarrow, 2015; Edwards, 2014: 106). Örneğin, “aracılık mekanizmaları” [*brokerage mechanisms*], siyasal girişimcilerin birden fazla saha ya da hareketi bir araya getirmesini ifade eder. Siyasal girişimciler olarak Hristiyan Misyonerlerin Afrika’da kendi dinlerini yayarak farklı topluluklar arasında bağlar kurmaları, aracılık mekanizmalarını örneklemektedir. Toplumsal sahiplenme [*social appropriation*] mekanizması, önceden var olan örgütsel yapıların siyasallaştırılarak toplumsal mücadeleye dâhil edilmesi şeklinde tanımlanabilir. Tasdikleme [*certification*] mekanizması, yetkili veya itibarlı kurum ve kişilerin kolektif eylem katılımcılarının meşruiyetini onaylaması anlamına gelir. 2011 yılından beri yaşanan Suriye krizinin ilk evrelerinde Amerikalı yetkililerce rejim karşıtı İslamcı milislerin “ılımlı muhalif” olarak onaylanması, tasdikleme mekanizmalarına güncel bir örnek teşkil eder. Ancak, çekişmeli siyaset yaklaşımı, literatürde karışık tepkiler almıştır (Tilly ve Tarrow, 2015; Edwards, 2014: 78).

Karl-Dieter Opp (2009), siyasal süreç modelindeki evrensel değişkenler modelinin terk edilmesi ve toplumsal mekanizmalara yoğunlaşılması önerisini tam olarak ikna edici bulmamaktadır. Çünkü Tilly ve arkadaşlarının önerdiği mekanizmaların her biri, esasında siyasal fırsatlar, harekete geçirici yapılar ve çerçeveleme süreçlerine tekabül etmektedir. Örneğin, aracılık mekanizmaları ve toplumsal sahiplenme doğrudan harekete geçirici yapılarla ilgilidir. Tasdikleme mekanizması, en başından beri çerçeveleme süreçlerine aittir (Opp, 2009: 312). Benzer bir şekilde, çekişmeli siyaset kuramının tek aktörlü ve daha dar süreçlere yönelik açıklamaların her koşulda faydasız olduğu çıkarımı pek de ikna edici değildir. En basitinden, genel süreçleri anlamının en önemli adımlarından bir tanesi, tekil süreç ve aktörlerin ortaya çıkışını kavramaktır. Bir başka deyişle, her süreç analizinin en geniş ve kapsamlı önermelerle yola çıkması beklenmemelidir (Opp, 2009: 314). Ayrıca, Opp’un vurguladığı üzere, Tilly ve arkadaşlarının listelediği onlarca toplumsal mekanizma, eksik tanımlamaların ve muğlâk anlatımların kurbanı olmuş ve dolayısıyla siyasal süreç yaklaşımının terk edilmesi konusunda ikna edici olamamıştır (Opp, 2009: 324). Bütün bu çıkarımlardan yola çıkan mevcut çalışma, çekişmeli siyaset yaklaşımına yaslanmamaktadır. Sarı Yelekliler’in oldukça güncel ve hala sürmekte olan bir vaka olmasına da bağlı olarak, mevcut makalenin temel amacı, bu hareketin ortaya çıkışını ve köklerini ortaya koymaktır. Ayrıca, bu nedenle, makalede Sarı Yelekliler’in ortaya çıkışına tanık olan 2018 senesindeki gelişmelere odaklanılmaktadır.

Kuramsal muğlaklıkları bir yana, çekişmeli siyaset yaklaşımını kullanarak Sarı Yelekliler'in devlet ve sivil toplum nezdindeki dönüştürücü etkilerini de ele alacak daha kapsamlı bir araştırma gerçekleştirmek, süreç tam olarak sonuçlandığında daha anlamlı olacaktır. Benzer kapsamdaki araştırmalar; saha çalışması, söylem analizi, ağ analizi ve metin analizi gibi farklı yöntemleri kullanarak Sarı Yelekliler'in örgütlenmesinde duyguların ve İnternet'in rolünü daha ayrıntılı bir şekilde inceleyebilir (Goodwin, Jasper ve Polletta 2001; Castells, 2013). Bu aşamada, öncelikli olarak toplumsal hareketlerin ortaya çıkışını anlamayı kolaylaştırma yolunda Siyasal Süreç kuramına ve süreç analizi yöntemine yaslanan sistematik bir inceleme yerinde olacaktır.

Sarı Yelekliler'i Ortaya Çıkaran Siyasal Fırsatlar

Fransa'daki Sarı Yelekliler hareketinin siyasal ve sosyo-ekonomik arka planı, neoliberal siyasetlerin on yıllar boyunca süren tahribatının doğurduğu sonuçlarla ilgilidir. Bu vesileyle hatırlanmalıdır ki, hareket, Fransa'daki vergi sorununa karşı bir halk öfkesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, neoliberal siyasetlerin ülkedeki vergi adaletsizliğini ne ölçüde büyüttüğü kesinlikle göz önünde bulundurulmalıdır. Şirketlere yönelik yeni vergi kredisi ve muafiyeti uygulamaları, Macron'un ilk yılında iş insanlarına yaklaşık 41 milyar Euro kazandırmıştır. Yine, 2018 yılında yürürlüğe giren sabit vergi oranı, yüksek gelirli kesimleri yüksek vergiler ödemekten kurtarmıştır, ki burada iş insanlarının kazanımının 10 milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir. Bütün bunlar, Fransa'nın emekçi kesimlerinde yaygın bir vergi adaletsizliği algısı yaratmıştır (Dianara, 2018; Stangler, 2018). Dahası, vergi yükü altında ezilen emekçi kesimler, vergilerinin karşılığında hizmet alamamaktadır. Okul, hastane, sağlık ve ulaşım gibi temel alanlarda harcamaların kısılması ve hizmetlerin kalitesinin düşmesi her geçen gün daha da fazla göze batmaktadır (Johnstone, 2018; Stangler, 2018). Sağlık alanında, örneğin, kamu sağlık hizmetlerinin yıl ve yıl gerilediği koşullar altında birçok kamu kliniği kapanmakta ve sağlık sigortasının kapsamında kısıntıya gidilmektedir (Johnstone, 2018; Agnew, 2018). Bunlara ek olarak, 2008 yılından beri Fransız hane halkının ortalama satın alma gücünün senede 440 Euro gerilemiş olduğu tahmin edilmektedir (Dianara, 2018).

Macron döneminde emekçi kesimler arasında iyiden iyiye ayyuka çıkan öfke, en nihayetinde bir sene içerisinde %23 artış göstermiş olan dizel ve %14 artış göstermiş olan benzin fiyatlarının 2018 yılında vergiler aracılığıyla daha da artırılacağı haberinin yayılması üzerine patlama göstermiştir (Dianara, 2018). Bir diğer yandan, Macron'un emek reformları da, toplumsal adalet alanında Fransa'nın gerilemesine yol açmıştır. Reformlarla birlikte, haksız işten çıkarma tazminatlarında kesintiye gidilmiştir. İşten çıkarmalar kolaylaşmış ve çalışma

koşullarındaki düzenlemeler esnekleştirilmiştir (Thomas, 2017; News Wires, 2017). Yine, eğitim alanında bütçe kısıtlamalarına gidilmesi, eğitimde öğrenciler arasındaki eşitsizliğin arttırılması ve eğitim kurumlarında özelleştirme sürecini hızlandırma eğilimleri, Macron'a yönelik kamu desteğini önemli ölçüde zedelemiştir (Chrisafis, 2017; Ira, 2018; Laurent, 2018). Benzer bir şekilde, Macron'un kapsamlı özelleştirme ve kamu istihdamını kesme planları, hem kamu çalışanlarını hem de geniş halk kitlelerini öfkelenmiştir. Özelleştirme planları; enerji, hava ulaşımı ve şans oyunları gibi alanları kapsamaktadır. Ayrıca, Macron'un önerileri demir yolları ve iletişim sektörlerinin de özelleştirilmesinin yolunu açtığı belirtilmektedir (Young, 2018; BBC News, 2018; Keohane, 2018; Horobin, 2018).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) ve Dünya Bankası (World Bank) verileri, Fransa'da neoliberal yıkımın sonuçlarına ilişkin birtakım temel ipuçları sağlayabilir. Fransa'nın yıllık GSYH büyüme oranı, 2000 yılında yaklaşık %3.88 iken, 2017 yılında %1.81 olarak kayda geçmiştir (World Bank, 2019). OECD'ye (2019) göre, Fransa'da genç işsizlik oranı 2017 yılında %22.3'ye varmıştır. Hatta bu oran, Türkiye'nin performansından (%20.6) bile daha vahimdir. Fransa; Yunanistan, İspanya, İtalya ve Portekiz'den sonra OECD listesi dâhilinde Avrupa'nın en yüksek genç işsizlik oranına sahip ülkedir. Bir başka deyişle, Fransa, şu anki durumuyla Avrupa'nın "çevre ülkeleri" ile aynı ligde yarışmaktadır. Yine, 2018 yılının üçüncü çeyreğindeki işsizlik oranlarında, Fransa; %9.2'lik bir oranla Yunanistan, İspanya ve İtalya'dan sonra OECD listesinde Avrupa'nın en yüksek işsizlik oranına sahip ülkesidir. Fransa, %11.1'lik bir performansa sahip Türkiye'ye yaklaşmaktadır. Fransa'nın uzun vadeli işsizlerin genel işsizlere oranı da, bir o kadar çarpıcıdır. Bu oran 2002 yılında %33.8'den 2017 yılında %44'e tırmanmıştır (OECD, 2019). Aynı oran Türkiye'de %21.9 olarak kaydedilmiştir. Aynı doğrultuda, gelir eşitsizliğini yansıtan Gini değerleri, 2005 yılında %29.8'den 2015 yılında 32.7'ye artış göstermiştir (World Bank, 2019). Bütün bu koşullar altında hane halkı borçlarının net kullanılabilir gelire oranında dudak uçuklatan bir ilerleme yaşanmıştır. Bu oran 2000 yılında %76.5'ten 2017 yılında %119.7'ye yükselmiştir (OECD, 2019). Dolayısıyla, tablonun bütünü göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal hoşnutsuzluğa elverişli bir ortam gözlemlenmektedir. Uzun vadede Fransa'nın ekonomide ve toplumsal adalet alanlarında kaydettiği tarihsel gerilemeler, kısa vadede Macron'un açıktan emek düşmanı ve neoliberal siyaset uygulamalarıyla birleşip kitlesel bir öfkeye yol açmıştır. Tabii, güvenlik güçlerinin ilk eylemleri şiddet kullanarak yanıtlaması, emekçi kesimler nezdindeki öfkeyi pekiştirmiş ve Sarı Yelekliler'in daha da ivme kazanmasına siyasal bir "fırsat" sağlamıştır (Chossudovsky, 2018).

Sarı Yelekliler'i Ortaya Çıkaran Harekete Geçirici Yapılar

Yıllarca biriken kitlesel öfkenin toplumsal isyana dönüşmesi, hiçbir zaman kendiliğinden bir sürece tekabül etmez. Bu dönüşümü bizzat yöneten birtakım liderlik unsurları ve bunların sahip olduğu kitlesel taban erişimi, iletişim ağları ve eylem repertuarı, halkı harekete geçirmede birincil bir rol üstlenir. Öncelikle, eylem repertuarı ile ilgili olarak; eylemcilerin en çok başvurduğu protesto yöntemleri arasında yolları kapama, trafiği yavaşlatma ve kamusal alanları işgal etme eylemleri bulunmaktadır. Bu tür eylemler, hareketin kamusal alandaki görünürlüğünü artırmada ve çarpıcı bir etki yaratmada son derece faydalı olmuştur. Ayrıca, eylemlerin kendiliğinden görüntüsü ve sosyal medya üzerinden büyümesi, güvenlik güçlerini zorda bırakmıştır (Dianara, 2018).

Eylem repertuarı kadar bir diğer önemli etken de, hâlihazırdaki kitlesel tabanın genişliğidir. Gerçekten de, Sarı Yelekliler, oldukça çeşitliliğe sahip bir kitlesel tabana dayanmıştır. Bir başka deyişle, bu hareketin belki de en büyük gücü, geniş kitleleri kucaklayabilmesi olmuştur. Esasında, yakıt vergisine karşı en doğrudan tepki, uydu kentlerde oturup kent merkezlerine ekmeğini kazanmaya çalışan ve kırsal kesimlerde üretim ile uğraşan kesimlerden gelmiştir. Ancak, eylemler daha sonra Fransa'da emekçi kitlelerin geneline, özellikle düşük ücretli çalışanlar, kırılgan istihdama sahip emekçiler, emekliler ve proleterleşmeye tepki gösteren küçük ölçekli işletme sahipleri ile teknisyenlere ulaşmayı başarmıştır. Çünkü genel olarak emekçi kesimler, hem yıllardır sürdürülen neoliberal siyasetlere tepki biriktirmiştir hem de yakıt vergilerinin orta vadede üretim, ulaşım ve gıda gibi temel hizmet ve ihtiyaçları daha da pahalılaştıracağını sezmiştir (Stangler, 2018; Johnstone, 2018; Lichfield, 2019).

Sarı Yelekliler'in katılımcı profilini tasvir etmede en sık başvurulan araştırmalardan bir tanesi, 24 Kasım ve 1 Aralık 2018 tarihlerindeki protestolar esnasında 166 katılımcı ile gerçekleştirilmiş anket çalışmasıdır (CADTM, 2018). Çalışmaya göre, toplam katılımcıların %47'sini geleneksel işçi ve diğer ücretliler teşkil etmektedir, ki bu emekçi topluluk Sarı Yelekliler'de en geniş temsile sahip topluluktur. Nitekim hareketin emekçi karakteri, kendini gelir konusunda da göstermektedir. Katılımcıların sadece %55'i vergilendirilecek kadar gelire sahiptir. Aylık gelir ortalaması, sadece 1700 Euro'dur, ki bu miktar 2015 verilerine göre ortalama gelirin %30 altındadır. Emekçi kitlelerden sonra en geniş temsile sahip topluluk %25 ile ekonomik aktiviteye dâhil olmayan ve çoğunlukla emekli kabul edilen kesimlerdir. %10.5'lik bir orana tekabül eden katılımcı topluluğu ise küçük esnaf, zanaatkarlar ve işletme sahipleri tarafından temsil edilmektedir. Ara mesleklerden ve şirket yöneticisi bireyler, katılımcıların yaklaşık %15'ine tekabül etmektedir. Harekete en fazla katkı koyan yaş

topluluğu, %27.2'lik bir oranla 35-49 yaşları arasındaki katılımcılardır. Bunu, %26.6 ile 50-64 yaş topluluğu izlemektedir (CADTM, 2018). Buradaki gözlemler, Sarı Yeleklilerin taban kitlesi içerisinde aşırı sağın ağırlıklı olduğu önermesinin sorgulanabileceğini göstermektedir. Sadece %5.4'lük bir kısım kendini aşırı sağ kategoride değerlendirmiştir. %12.7'lik bir sağcı oranına karşılık; sol ve aşırı sol toplamda %57'lik bir temsil yakalamıştır (CADTM, 2018). Kendini “orta” ve “ne sağ ne sol” kategorilerinde değerlendirenler, %39'luk bir dilime tekabül etmektedir. Dikkat çekici bir diğer olgu ise, %47'lik bir kısmın ilk eylemini Sarı Yelekliler ile yaşamış olduğudur. Dahası, Sarı Yelekliler'in geleneksel siyaset ve emek kurumlarına güveninin az olduğu gözlemlenmektedir, ki bu durum halk isyanının kitleselliğini kolaylaştıran son derece önemli bir katalizördür. %64'luk bir katılımcı, sendikaların harekette yerinin olmadığına inanmaktadır. %81 ise siyasal partilerle ilgili olarak aynı düşünceye sahiptir (CADTM, 2018).

Sarı Yelekliler'de, daha çok sosyal medyanın rolünün ağır bastığı liderlik dinamikleri hâkimdir. Liderler arasında küçük girişimciler ve emekçi kesimler öne çıkmaktadır. Ortalama katılımcı profilinden farklı olarak, harekete önderlik eden kadroların 20 ila 33'lü yaşlarda olduğu gözlemlenmektedir (Jacob ve Négroni, 2018). Hareketin kendisi; 32-33 yaşlarında eski bir banka çalışanı ve protestolara kadar kozmetik sektöründe faaliyet gösteren küçük bir girişimci Priscillia Ludosky'nin *change.org* üzerinden imzaya açtığı ve yakıt fiyatlarının düşürülmesini talep eden bir çağrı ile başlamıştır. 29 Mayıs 2018 tarihli çağrı, kısa sürede bir milyonu aşkın imzacıyı bir araya getirmeyi başarmıştır. Daha sonrasında ise, 33 yaşında bir kamyon sürücüsü olarak bilinen Éric Drouet'nin ilk olarak Facebook üzerinden 17 Kasım 2018 tarihi için bir eylem çağrısında bulunması, Sarı Yelekliler'in fiili olarak eylemlerine başlamasına tekabül etmektedir. Drouet, ayrıca *La France en colère* [Öfkeli Fransa] isimli ve Sarı Yelekliler'in düşünsel ve eylemsel faaliyetlerinin koordine edilmesini kolaylaştıran Facebook topluluğunun yöneticisidir. Drouet'ye benzer bir şekilde, 31 yaşındaki Maxime Nicolle “*Fly Rider infos blocking*” adında ve Sarı Yelekliler arasında önemli etkiye sahip bir Facebook sayfasını yönetmektedir. Fransa'da insanların neredeyse yarısının günlük haberleri Facebook'tan izlediği tahmin edilmektedir, ki bu durum Sarı Yelekliler'in örgütlenmesinde Facebook'un önemini başlı başına ortaya koymaktadır (Jacob ve Négroni, 2018; Moullot, 2018; LePoint.fr, 2018; Lichfield, 2019; Robin, 2018).

Hareketin bir diğer öne çıkan figürü ise, 20-21 yaşlarında bir hukuk öğrencisi olarak tanınan Mathieu Blavier'dir. Blavier, aynı zamanda gıda sektöründe faaliyet gösteren küçük bir girişime sahiptir. Marine Charette-Labadie, 22 yaşındadır ve garsonlukla uğraşmaktadır. Her ne kadar birçok Sarı Yelekliler lideri siyasal tercihlerini doğrudan açık etmekten kaçınmışlarsa ve birçok liderin

sağcı yönelimlerini saklamalarından şüphelenilmişse de, Charette-Labadie sol eğilimli olduğunu beyan etmiştir. 31 yaşında ve eski bir ordu mensubu olarak bilinen Julien Terrier, hareketin bir diğer yüzüdür. Kendine ait bir tamir ve inşaat şirketinin başındadır. 25-26 yaşlarındaki Jason Herbert, eski bir gazetecidir ve protestolara kadar sendikacı ve emek danışmanı olarak görev yaptığı bilinmektedir. Thomas Miralles'e gelindiğinde; 25 yaşındaki Miralles, gayrimenkul kredileri için aracılık yapan kendine ait bir şirketin yöneticisidir. Gerek yerel hareketlerin fiziksel olarak örgütlenmesinde gerekse Facebook gibi sosyal medya ağlarında inisiyatifleriyle öne çıkmalarından ötürü; yukarıdaki bu sekiz isim, Sarı Yelekliler'in liderleri olarak ün yapmışlar ve hükûmetle olan görüşmelerde bu hareketi temsil etmişlerdir (Jacob ve Négroni, 2018; Moullot, 2018; LePoint.fr, 2018; Lichfield, 2019; Robin, 2018; Bancaud, 2018).

Sarı Yelekliler'in liderleri, sekiz isimle sınırlı değildir. Örneğin, hareketin önemli figürlerinden olarak bilinen 38 yaşındaki Benjamin Cauchy, Sarı Yelekliler'in radikalleşmesine tepki göstererek bu hareketten ayrılmış ve *Les Citrons* adlı oluşumu başlatmıştır. Diğer hareket liderleri gibi geleneksel medyada da boy gösteren liderlerin arasında 37 yaşındaki girişimci Laetitia Dewalle yer almaktadır. Yine Brice Telki, Facebook'ta eylem örgütleyicisi olarak isim yapmıştır. Eski sendika delegesi ve yurttaş hareketleri dâhilinde örgüt tecrübesine sahip Christophe Chalençon, bir diğer önemli Sarı Yelekliler lideridir. Şoför olarak bilinen 27 yaşındaki Kévin Dujardin, Sarı Yelekliler ile ilişkilendirilen *Les Gaulois de Calais* hesabının yöneticilerindendir. Alain Chamoux'nun sözcülüğünü yaptığı Collectif 56 oluşumu, Sarı Yelekliler dâhilinde öne çıkan başlıca kolektif liderlik dinamikleri arasında gösterilebilir. Collectif 56, 2015 yılında başta esnaf ve zanaatkarlar olmak üzere küçük ölçekli işletmelerin bir temsilcisidir. Kolektif, dayanışma ve toplumsal adalet idealleri üzerine kuruludur. Bu oluşumun üretici ağırlıklı profili, yakıt fiyatlarındaki artışlardan ve haksız vergi düzenlemelerinden doğrudan etkilenen bir kesime tekabül etmektedir (Robin, 2018; Moullot, 2018; LePoint.fr, 2018; Jacob ve Négroni, 2018; Bancaud, 2018).

Sarı Yelekliler'in emekçilere ve küçük ölçekli işletme mensuplarına dayanan arka planına karşın, Fransız sendikalar eylemlerde boy gösterememiştir. *France Insoumise* gibi sol eğilimli siyasal aktörlerle birlikte sadece *Union syndicale Solidaire* ve *Fédération FO-Taşımacılık ve Lojistik* gibi sendikal oluşumlar Sarı Yelekliler lehine katılım çağrısında bulunmuştur. Genel Emek Konfederasyonu'nun (*Confédération générale du travail*, CGT) kimi şubeleri destek mesajı vermekle yetinmiştir. Ancak, bunların dışında kalan sendikalar, 6 Aralık 2018 tarihindeki ortak açıklamalarında Sarı Yelekliler dâhilinde baş gösteren şiddet olaylarını kınarken polis şiddetini eleştirmekten geri durarak Sarı Yelekliler'in eleştiri oklarının hedefi olmuştur. Sarı Yelekliler'e bağlı kimi

liderler ve birçok katılımcı unsur, sendikalara duydukları güvensizliği açık bir şekilde belirtmekten geri durmamıştır (Viellespeau, 2019; Pelletier, 2019).

Sarı Yelekliler’i Ortaya Çıkaran Çerçeveleme Süreçleri

Olgulara dayalı, tutarlı ve bütünlüklü çerçeveleme faaliyetlerinin toplumsal hareketlerin başarısını arttırdığı bilinmektedir. Dolayısıyla, Sarı Yelekliler’in kitleselliğinin arkasında yatan en önemli nedenlerden bir tanesi, siyasal fırsatlar dâhilinde ele alınan temel olguların çerçeveleme aracılığıyla hareketi teşvik edici bir söyleme aktarılmasıdır. Bir önceki kısımda da sözü edilen anket verilerinin aktardığı üzere, katılımcıların yarısından fazlası, satın alma gücünün düşüşüne tepki olarak eylemlere katıldığını ifade etmiştir. Katılımcıların yarıya yakını ise, temel motivasyonları arasında vergi adaletsizliğinin yer aldığını belirtmiştir. Neredeyse araştırmadaki beş kişiden biri, kibirli çıkışlarına tepki olarak Macron’un istifasını talep etmek için sokağa çıkmıştır. Macron’un tutumunu tasvir ederken sık sık, monarşi, oligarşi ve diktatörlük gibi tanımlamalar kullanılmıştır, ki bu tanımlamalar Macron’un katılımcılar gözünde zedelenen meşruiyetini ortaya koymaktadır (CADTM, 2018).

Tanısız çerçeveler ile ilgili olarak; orantısız polis şiddetini, ekonomik sorunları ve vergi adaletsizliğini hedef alan sloganlar yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bu sorunların, kestirimsel çerçeveler aracılığıyla kamuoyu nezdinde ele alındığı gözlemlenmiştir. Fransız Devrimi’ne gönderme yapan ve Macron’un istifasını talep eden sloganlar, söz konusu kestirimsel unsurların başında gelir (Feertchak, 2018; Service Checknews, 2018). En az bu sloganlar kadar önemli bir diğer unsurlar öbeği ise Sarı Yelekliler’in talepleriyle ilgilidir. Bir önceki kısımda da bahsedildiği üzere, sekiz temsilciden oluşan bir koordinasyon komitesi, Sarı Yelekliler’in taleplerini devlete iletmekle görevlendirilmiştir. İki temel talep dillendirilmiştir. Bunlardan ilki, doğrudan bir şekilde vergi oranlarının düşürülmesiyle ilgilidir. İkinci talep ise bir yurttaş meclisinin tesis edilmesidir. Sarı Yelekliler hareketi, sosyal medya çıkışlı bir hareket olarak demokratik olarak seçilmemiş sözcülerin önderliğinde gelişmiştir. Sözcüler ise, bu harekette tek söz sahibinin kendilerinin olmadıklarını ve ortak sorunların demokratik bir ortamda açık şekilde tartışılması gerektiğini vurgulamışlardır (Robin, 2018; LePoint.fr, 2018; Meichler, 2019).

Sarı Yelekliler’in ana taleplerine bakıldığında, bunların daha önceki kısımlarda tasvir edilen toplumsal fırsatlarla bire bir örtüştüğü görülecektir. Meclisin, ilk olarak, Sarı Yelekliler’in ortaya çıkışını tayin eden vergi adaleti ve ekoloji sorunlarını tartışması önerilmiştir (LePoint.fr, 2018). Güvencesiz

çalışma ve satın alım gücünün düşüşü gibi sorunların da bu talep önerilerinin başında yer alması, Sarı Yelekliler hareketini salt vergi adaletsizliğine yönelik bir başkaldırı teşkil etmediğini teyit etmiştir. Hatta Sarı Yelekliler, doğrudan bir şekilde neoliberalizmi hedef almaktadır. Kemer sıkma siyasetlerinin zararlarının tartışmaya açılması önermiştir. Milli sanayinin korunma gereğinin yanı sıra, Fransa'ya ait baraj ve havalimanı gibi ortak zenginliklerin kamu kontrolü altında kalmasının önemi vurgulanmıştır. Çok uluslu şirketlerden daha fazla vergi alınmasının yanında, küçük ölçekli işletmelere yönelik vergi indirimlerinin masaya yatırılması gündeme gelmiştir. Küçük esnafı koruyacak siyasetler dâhilinde bunların sosyal güvenliğe dâhil edilmesinin tartışılması, önerilen bir diğer konu başlığıdır. Tabii, emekliler de unutulmamıştır ve emeklilik fonlarının kamulaştırılmasının gereği yinelenmiştir. Maaşların enflasyona göre artırılması ile geçici istihdamın sınırlanması ve sürekli istihdamın artırılması; talepler arasında önemli bir madde olarak sunulmuştur. Gaz ve elektrik fiyatlarının özelleştirme sebebiyle artış gösterdiği belirtilmiş; dolayısıyla kamulaştırma alternatifinin tartışmaya açılması talep edilmiştir. Postane, hastane, klinik ve okul gibi alanlarda kamu hizmetlerinde kesintiye gidilmesinin zararlarının tartışmaya açılması önerilmiştir (Meichler, 2019; LePoint.fr, 2018).

Sarı Yelekliler hareketini harekete geçiren karşı-çerçeveleme unsurları arasında Macron'un kullandığı söylemler başta gelir. Örneğin, Macron, eylemcileri çevreye duyarlı olmak ve küresel ısınmayı inkâr etmekle suçlamıştır. Ancak, birçok eylemci, bu suçlamaları kamuoyu nezdinde reddetmiştir. Sarı Yelekliler'in, ekoloji konusunun önemli olduğunu ve oluşturulacak bir yurttaş meclisinde tartışılması gerektiğini belirtmeleri Macron'un suçlamalarını boşa düşürmüştür. Dahası, Macron'un kitlesel eylemler üzerine yakıt vergisini geri çekmesi protestoları durdurmaya yetmemiştir. Çünkü, birçok protestocu esas olarak Macron'un istifa etmesini ve servetin yeniden dağıtılarak toplumsal hizmetlerin güçlendirilmesini talep etmektedir (Diallo, 2018). İlk bakışta, Sarı Yelekliler hareketi, yakıt vergilerine karşı bir tepki olarak görünse de, esasında on yıllarca sürdürülen neoliberal siyasetlerin Macron'un kibrinde cisimleşmesinin bir sonucudur.

Sarı Yelekliler hareketinin patlak vermesinden önce, Macron'un göreve geldiğinden beri kullanmayı alışkanlık haline getirdiği çerçeveleme tarzının harekete elverişli bir siyasal fırsat ortamı yarattığı ayrıca vurgulanmalıdır. Esasında, Emmanuel Macron'un neoliberalizm yanlısı bir siyasetçi olduğu en başından beri sır değildi. Örneğin, Macron'un daha önceleri Rothschild & Cie Bankası'nda yatırım bankacısı olarak çalıştığı biliniyordu. 2014 ve 2016 yılları arasında Ekonomi Bakanı olarak sürdürdüğü görevinde iş çevreleri lehine siyasetleriyle ün yapmıştı. Ancak, Macron, 2017'de 39 yaşındayken Fransa

Başkanlığı görevine başladığında, aşırı sağa karşı son çare olarak seçilmişti. Seçildiğinde, Fransa'nın en genç başkanı unvanını almıştı. Bu durum, onun yeni ve genç yüzlü bir siyasetçi olarak kendi ününü pekiştirmesine imkân sağlamıştı (Stangler, 2018).

Ne var ki, Macron'un popülerliği kısa sürmüştür. İsmi kısa zamanda "zenginlerin başkanı" (Stangler, 2018) olarak anılır olmuştur. Macron'un işçi ve dar gelirliilere karşı kibirli çıkışları kamuoyunda kötü bir yankı uyandırmaya başlamıştır. Göreve hemen başladıktan sonra, 2017 yılının Temmuz ayında, tren duraklarının "başarılı insanlar ile hayatta hiçbir şey olamamış insanların ayırtedilebileceği" yerler olduğunu belirlemiştir. Yine aynı sene Ekim ayında, protestocu işçileri "iş bakmak yerine karışıklık çıkarmaya çalışmak" ile suçlamıştır. Bundan yaklaşık bir sene sonra, Eylül ayında ise, Macron'un, "nereye gitse insanlar bana çalışan aradıklarını söylüyor" diyerek işsizliğin gerçek bir sorun olmadığını ima etmesi kamuoyunda ciddi tepkiler toplamıştır (Diallo, 2018). Şüphesiz, vergi indirimi ve muafiyeti gibi Macron'un iş çevrelerini kayırıcı siyasi eylemleri, yukarıdaki kibirli ve halk düşmanı söylemlerinin etkisini artırmıştır. Benzer bir şekilde, Macron'un 2018 yılının Ekim ayında emekli maaşlarında kesintiye gidilmesini eleştirenlere "ne kadar şanslı olduğumuzun farkında değiliz!" diye çıkışması büyük tepki toplamıştır (Dalton, 2018).

Sarı Yelekliler'in Macron'a karşı sergiledikleri kızgınlık tepkileri, güdüleyici çerçeveler dâhilinde pekâlâ değerlendirilebilir. Buna ek olarak, Sarı Yelekliler'in kitlesel etkisini açıklayan güdüleyici çerçeveler düzleminde değerlendirilebilecek bir diğer husus da hareketin sembolik içeriğiyle ilgilidir. Sarı Yelekliler, eylemlerini sarı renk gibi güçlü bir sembol üzerine inşa etmiştir. Fransa'da hukuki olarak her motorlu araç sürücüsü, aracında sarı yelek bulundurmaya zorundadır (Dianara, 2018). Bu yeleklerin temel işlevi, kaza ya da arıza durumunda araçtan çıkmak zorunda kalan sürücülerin diğer sürücülere yönelik görünürlüğünü sağlamaktır. Neoliberal kemer sıkma siyasetleri altında görünürlüklerinin kaybolduğunu düşünen Sarı Yelekliler, işte bu görünürlüğü sokaklarda sağlayabilmek için eylemlerinde sarı yelek kullanmayı tercih etmişlerdir.

Sonuç ve Değerlendirme

Giriş kısmında değerlendirildiği üzere, Fransa'nın Sarı Yelekliler hareketi, özellikle 2008 yılından itibaren kendisini gösteren neoliberalizm karşıtı ve demokrasi yanlısı protesto dalgalarının bir parçası olarak, güçlü bir küresel arka plana sahiptir. 2007-2008 yıllarında Amerika'da yaşanan ekonomik krizin küresel ekonomiyi etkisi altına alması ve Avrupa'ya sıçraması, bu bağlamda son derece önemlidir. Kriz konjonktüründe, ABD ve Avrupa'da işgal hareketlerinin

ve kemer sıkma siyasetlerine karşı protestoların en son uğrağı Fransa olmuştur. Siyasal Süreç kuramının penceresinden, Sarı Yelekliler'in ortaya çıkışında üç ana etken göze çarpmaktadır. Toplumsal örgütlenmeyi tetikleyici sosyo-ekonomik dış ortama tekabül eden siyasal fırsatlar değerlendirildiğinde; yüksek gelirli kesimler lehine ilerletilen vergi adaletsizliği, satın alma gücünün düşüşü, artan işsizlik ve güvencesizlik ile özelleştirme, hizmetlerin gerilemesi ya da sona erdirilmesi gibi neoliberal kemer sıkma siyasetlerinin ivme kazanması öne çıkmaktadır. Kuşkusuz, toplumsal hoşnutsuzlukların örgütsel düzleme aktarılmasında liderlik dinamikleri ve örgütsel kuvvet etkeni önemli bir rol üstlenir. Sarı Yelekliler'in durumunda, kamusal görünürlüğü artırıcı ve gündelik yaşantıyı kesintiye uğraticı eylem repertuarlarının kullanılması belirleyici olmuştur. Eylemlerin adem-i merkezîyetçi ve ağırlıklı olarak sosyal medya ağlarına dayalı niteliği, Sarı Yelekliler'in kitleselliği ve görünürlüğüne ayrı bir güç katmıştır. Sarı Yelekliler ile ilişkilendirilen Facebook topluluklarını yöneten insanlar, kısa sürede hareketin başına taşınmıştır. Örgütsel düzlemde göze çarpan bir diğer etken de, Sarı Yelekliler'in toplumsal tabanındaki çeşitliliğidir. Her ne kadar liderlik yükünü kaldıran hareket sözcüleri genç bir yaş ortalamasına sahipse ve küçük girişimciler öne çıksa da, emekçi sınıflara daha yakın unsurlar da temsil imkânı bulmuştur. Benzer şekilde, hareketin erken evresinde öne çıkan taban unsurları, daha çok kırsal kesimler ve uydu şehirlerde yaşayan emekçilerden oluşmuştur. Ancak, eylemler, kısa sürede sağ-sol demeden Fransa'nın birçok emekçi kesimi tarafından sahiplenilmiştir. Öne çıkan temsilci topluluğundan farklı olarak, hareket tabanda orta ve üstü yaş topluluklarını da etkisi altına alabilmiştir. Son olarak, Sarı Yelekliler hareketinin ortaya çıkışı, çerçeveleme etkinliklerinin siyasal fırsatlar ile birebir örtüşecek şekilde ve bütünlüklü, tutarlı bir tarzda yürütülmesiyle alakalıdır. Çerçeveleme ile hali hazırdaki siyasal fırsatların ne kadar yakın örtüştüğü, anket sonuçları ve Sarı Yelekliler'in eylemlerinde hâkim olan sloganlar bağlamında zaten tartışılmıştı. Sarı Yelekliler'in ulusal koordinasyon komitesinin devlete ilettiği talepler de, söz konusu örtüşmeyi doğrular niteliktedir. Bu taleplerde, tanısız ve kestirimsel eylem çerçeveleri iç içe geçmiştir. Vergi adaleti talebinin yanında, siyasal fırsatlar başlığında incelenen sosyo-ekonomik sorunların neredeyse bütününe ele alınacağı bir yurttaş meclisinin tesis edilmesi talebi, bu iç içelik durumunu başlı başına yansıtmaktadır. Macron'un göreve gelmesinden beri kullandığı ve emekçi kesimleri doğrudan rencide edici karşı çerçeveler, kızgınlık gibi duyguları ortaya çıkararak güdüleyici çerçevelerin ana malzemesini sağlamıştır. Ayrıca, sarı yeleklerin neoliberalizm karşısında bir görünürlük sembolü olarak kullanılması kendi içerisinde bir güdüleyici çerçeveleme eylemi teşkil etmektedir.

Kaynakça

Agnew H (2018). Emmanuel Macron Unveils Overhaul of Healthcare System. <https://www.ft.com/content/932da972-bb41-11e8-8274-55b72926558f>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Allinson J (2015). Class Forces, Transition and the Arab Uprisings: A Comparison of Tunisia, Egypt and Syria. *Democratization*, 22(2), 294-314.

Ancelovici M (2016). Occupy Montreal and the Politics of Horizontalism. İçinde: M Ancelovici, P. Dufour ve H. Nez (der), *Street Politics in the Age of Austerity: From the Indignados to Occupy*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 175-202.

Andretta M (2017). Neoliberalism and Its Discontents in Italy: Protests without Movement? İçinde: D Porta, M Andretta, T Fernandes, F O'Connor, E Romanos ve M. Vogiatzoglou (der), *Neoliberalism and its Discontents in the Economic Crisis*, London: Palgrave Macmillan, 201-224.

Bancaud D (2018). "Gilets Jaunes": Qui Sont les Figures de Proue du Mouvement? <https://www.20minutes.fr/societe/2375255-20181120-video-gilets-jaunes-figures-proue-mouvement>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

BBC News (2018). French MPs Back Macron's Controversial Rail Reforms. <https://www.bbc.com/news/world-europe-44475481>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Bennett A (2010). Process Tracing and Causal Inference. İçinde: H Brady ve D Collier (der), *Rethinking Social Inquiry*, Plymouth: Rowman and Littlefield, 207-220.

Bherer M (2018). Face aux "Gilets Jaunes", L'Action Répressive Est D'Une Ampleur Considerable. https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/12/20/face-aux-gilets-jaunes-l-action-repressive-est-d-une-ampleur-considerable_5400077_3232.html. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Blackmon P (2015). Beyond Coincidence: How Neoliberal Policy Initiatives in the IMF and World Bank Affected United States Poverty Levels. İçinde: S Haymes, M de Haymes ve R Miller (der), *The Routledge Handbook of Poverty in the United States*, London/ New York: Routledge, 11-18.

Bornstein R (2019). En Immersion Numérique Avec les "Gilets Jaunes". <https://jean-jaunes.org/nos-productions/en-immersion-numerique-avec-les-gilets-jaunes>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Busch K, Hermann C, Hinrichs K ve Schulten, T (2013). *Euro Crisis, Austerity Policy and the European Social Model How Crisis Policies in Southern Europe Threaten the EU's Social Dimension*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

CADTM (2018). "Gilets Jaunes": Une Enquête Pionnière Sur la Révolte des Revenus Modestes. <http://www.cadtm.org/Gilets-jaunes-une-enquete-pionniere-sur-la-revolte-des-revenus-modestes>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Castells M (2013). *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.

Chossudovsky M (2018). France's Yellow Vests: Fuel Tax Hike Triggers Poverty, Finances War and Repayment of the Public Debt. <https://www.globalresearch.ca/frances-yellow-vests-fuel-tax-hike-triggers-poverty-finances-war-and-the-public-debt/5662327>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Chrisafis A (2017). French Public Sector Workers Protest Against Macron Budget Cuts. <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/10/french-public-sector-workers-protest-against-macron-budget-cuts>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Collier D (2011). Understanding Process Tracing. *Political Science and Politics*, 44(4), 823-830.

Dalton J (2018). 'Don't Complain – You're Lucky' Macron Tells French After Pension Cuts. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/france-pension-cuts-emmanuel-macron-french-government-charles-de-gaulle-a8571131.html>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Della Porta D (2015). *Social Movements in Times of Austerity: Bringing Capitalism Back Into Protest Analysis*. Cambridge/Malden: Polity Press.

Diallo R (2018). Why Are the "Yellow Vests" Protesting in France? <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/yellow-vests-protesting-france-181206083636240.html>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Dianara A (2018). We're With the Rebels. <https://www.jacobinmag.com/2018/11/yellow-vests-france-gilets-jaunes-fuel-macron>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

FeertchakA(2018). Pancartes, Tags, Slogans: Ce Que Disent les Mots des "Gilets Jaunes". <http://www.lefigaro.fr/politique/2018/11/25/01002-20181125ARTFIG00138-pancartes-tags-slogans-ce-que-disent-les-mots-ds-gilets-jaunes.php>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Foster G ve Magdoff F (2008). *The Great Financial Crisis: Causes and Consequences*. New York: Monthly Review Press.

George A ve Bennett A (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT Press.

Goodwin J, Jaspers J ve Polletta F (2001). *Passionate Politics: Emotions and Social Movements*. Oxford: Oxford University Press.

Gürcan E (2017). Political Geography of Turkey's Intervention in Syria: Underlying Causes and Consequences (2011-2016). *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*. yayımlanmadan önce çevrimiçi, doi:10.1108/JACPR-10-2017-0329.

Gürcan E (2019). *Multipolarization, South-South Cooperation and the Rise of Post-Hegemonic Governance*. New York: Routledge.

Gürcan E ve Mete B (2017). *Neoliberalism and the Changing Face of Unionism: The Combined and Uneven Development of Class Capacities in Turkey*. New York: Palgrave.

Gürcan E ve Mete B (2018). The Combined and Uneven Development of Class Capacities in Turkey (1960–2016). *Labor History*. yayımlanmadan önce çevrimiçi, doi:10.1080/0023656X.2019.1537027

Gürcan E ve Peker E (2015). *Challenging Neoliberalism at Turkey's Gezi Park: From Private Discontent to Collective Class Action*. New York: Palgrave.

Harvey D (2007). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.

Hinnebusch R (2015). Change and Continuity after the Arab Uprising: The Consequences of State Formation in Arab North African States. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 42 (1), 12-30.

Hinnebusch R (2018). Understanding Regime Divergence in the Post-Uprising Arab States. *Journal of Historical Sociology*, 31(1), 39-52.

Horobin W (2018). Macron Pushes to Privatize State Assets in Big Philosophical Shift. <https://www.wsj.com/articles/macron-pushes-to-privatize-state-assets-in-big-philosophical-shift-1528901351>. Son erişim tarihi, 27.01.2019.

IMF (2019). *IMF Datamapper*. https://www.imf.org/external/datamapper/HH_LS@GDD/USA. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Inclán M (2018). Latin America, a Continent in Movement but Where To? A Review of Social Movements' Studies in the Region. *Annual Review of Sociology*, 44(1), 535-551.

Ira K (2018). Macron's Education Cuts Deny Admission to Thousands of French University Students. <https://www.wsws.org/en/articles/2018/08/27/fred-a27.html>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Jacob Eve Négroni A (2018). Les Etonnants Profils des Huit Porte-Parole des "Gilets Jaunes". <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2018/11/26/01016-20181126ARTFIG00215-les-etonnants-profils-des-huit-porte-paroles-des-gilets-jaunes.php>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Johnston H ve Noales J (der) (2005). *Frames of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.

Johnstone D (2018). Yellow Vests Rise Against Neo-Liberal 'King' Macron. <https://consortiumnews.com/2018/12/05/yellow-vests-rise-against-neo-liberal-king-macron/?print=print>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Keohane D (2018). France gears up for big privatisation drive. <https://www.ft.com/content/40446aa4-e4e9-11e7-97e2-916d4fbac0da>. Son erişim tarihi, 27.01.2019.

Kousis M (2016). The Spatial Dimensions of the Greek Protest Campaign Against the Troika's Memoranda and Austerity, 2010-2013. İçinde: M Ancelovici, P Dufour ve H Nez (der), *Street Politics in the Age of Austerity: From the Indignados to Occupy*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 147-174.

Kriesi N (2016). Mobilization of Protest in the Age of Austerity. İçinde: M Ancelovici, P Dufour ve H Nez (der), *Street Politics in the Age of Austerity: From the Indignados to Occupy*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 67-90.

Lang D (2013). Financialisation, Income Distribution and the Crisis. *Cambridge Journal of Economics*, 39(3), 867-870.

Lapavitsas C, vd. (2012). *Crisis in the Eurozone*, London: Verso Books.

Laurent L (2018). An Old-School Budget Lesson for Macron. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-10-16/an-old-school-budget-lesson-for-macron>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

LePoint.fr (2018). "Gilets Jaunes": Qui Sont les Huit Porte-Parole ? https://www.lepoint.fr/societe/gilets-jaunes-qui-sont-les-huit-porte-parole-26-11-2018-2274560_23.php. Son erişim tarih, 27. 01.2019.

Lichfield J (2019). Just who are the gilets jaunes?. <https://www.theguardian.com/world/2019/feb/09/who-really-are-the-gilets-jaunes>. Son erişim tarihi, 21. 04.2019.

McAdam D (1999). *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-1970*. Chicago: The University of Chicago Press.

McAdam D, McCarthy J ve Zald M (der) (2011). *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Cambridge: Cambridge University Press.

Meichler M (2019). La Liste des Revendications des Gilets Jaunes. <https://www.cnews.fr/france/2019-01-18/la-liste-des-revendications-des-gilets-jaunes-801586>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Melucci A (1996). *Challenging Codes*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mouillot P (2018). Qui Sont les Porte-Parole des "Gilets Jaunes" ? Comment Sont-Ils Désignés? https://www.liberation.fr/checknews/2018/11/16/qui-sont-les-porte-parole-des-gilets-jaunes-comment-sont-ils-designes_1692066. Son erişim tarihi: 27. 01.2019.

Gürcan E C (2019). Bir "Siyasal Süreç" Olarak Fransız Sarı Yelekliler Hareketi'nin Ortaya Çıkışı. *Mülkiye Dergisi*, 43 (2), 435-458.

National Alliance to End Homelessness (2017). Homelessness in America. <https://endhomelessness.org/homelessness-in-america/homelessness-statistics/state-of-homelessness-report>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

News Wires (2017). French Parliament Approves Macron's Labour Reforms. <https://www.france24.com/en/20170803-french-parliament-approves-macrons-labour-reforms>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

OECD (2019). *Database*. <https://stats.oecd.org>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Otero G (1999). *Farewell to the Peasantry? Political Class Formation in Rural Mexico*. Boulder, CO and Oxford: Westview Press.

Otero G ve Gürcan E (2016). The Arab Spring and the Syrian Refugee Crisis. *The Monitor, Canadian Center for Policy Alternatives*, 22(5),16.

Özen H (2013). Meydan Hareketleri ve. 'Eski' ve 'Yeni' Toplumsal Hareketler. *Mülkiye Dergisi*, 39(2), 11-40.

Palley T (2013). Europe's Crisis without End: The Consequences of Neoliberalism. *Contributions to Political Economy*, 32(1), 29-50.

Pelletier R (2019). Le Mouvement des Gilets Jaunes Renvoie le Mouvement Syndical à ses Echecs. <http://www.gauchemip.org/spip.php?article33606>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Robertson, R (2011). Globalization and Culture. Ritzer, G. ve J. M. Ryan (der.), *The Concise Encyclopedia of Sociology*, New York: Wiley-Blackwell, 265-266.

Robin Y-M (2018). Les "Gilets Jaunes" se Dotent d'Une Equipe de Huit Représentants. <https://www.ouest-france.fr/societe/gilets-jaunes/les-gilets-jaunes-se-dotent-d-une-equipe-de-huit-representants-6092207>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Romanos E (2017). Late Neoliberalism and Its Indignados: Contention in Austerity Spain. İçinde: D Porta, M Andretta, T Fernandes, F O'Connor, E Romanos ve M. Vogiatzoglou (der), *Neoliberalism and its Discontents in the Economic Crisis*, London: Palgrave Macmillan, 131-167.

Ross G (2016). Austerity and New Spaces for Protest 43 The Financial Crisis and Its Victims. İçinde: M Ancelovici, P Dufour ve H Nez (der), *Street Politics in the Age of Austerity: From the Indignados to Occupy*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 43-66.

Service Checknews (2018). Qui A Choisi les Huit Porte-Parole des Gilets Jaunes ? Que Veulent-Ils? https://www.liberation.fr/checknews/2018/11/26/qui-a-choisi-les-huit-porte-parole-des-gilets-jaunes-que-veulent-ils_1694360. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Stangler C (2018). Yellow Vests Against the President of the Rich. <https://jacobinmag.com/2018/11/yellow-vests-fuel-prices-france-protests>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Stockhammer E (2013). Rising Inequality as a Cause of the Present Crisis. *Cambridge Journal of Economics*, 39(3), 935-958.

Tarrow S (1998). *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

The Sentencing Project (2016). Trends in US Corrections. <https://sentencingproject.org/wp-content/uploads/2016/01/Trends-in-US-Corrections.pdf>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Thomas L (2017). Macron Signs French Labor Reform Decrees. <https://www.reuters.com/article/us-france-reform-labour/macron-signs-french-labor-reform-decrees-idUSKCN1BX1K7>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Tilly C (2008). *Explaining Social Processes*. New York: Routledge.

Tilly C ve Tarrow S (2015). *Contentious Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Türel O (2011). 2011 Yazında Orta Doğu'yu Düşünürken. *Mülkiye Dergisi*, 25 (272), 9-59.

United States Census Bureau (2017). Historical Poverty Tables: 1959-2017. <https://www.census.gov/data/tables/time-series/demo/income-poverty/historical-poverty-people.html>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Vennesson P (2008). Case Studies and Process Tracing: Theories and Practices. İçinde: D Della Porta ve M. Keating (der), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*, Cambridge: Cambridge University Press, 223-239.

Viellepeau M (2019). Gilets Jaunes et CGT: Convergences sur les Ronds-Points. <http://www.frontsyndical-classe.org/2019/01/gilets-jaunes-et-cgt-convergences-sur-les-ronds-points.html>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.

Vogiatzoglou M (2017). Turbulent Flow: Anti-Austerity Mobilization in Greece. İçinde: D Della Porta, E Romanos, F O'Connor, M Vogiatzoglou, M Andretta ve T Fernandes (der), *Late Neoliberalism and its Discontents in the Economic Crisis Comparing Social Movements in the European Periphery*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 99-129.

Welty E (2013). The Art of Nonviolence: The Adaptations and Improvisations of Occupy Wall Street. İçinde: E Welty, vd. (der), *Occupying Political Science: The Occupy Wall Street Movement from New York to the World*, New York: Palgrave Macmillan, 89-116.

World Bank (2016). *Online Database*. <http://databank.worldbank.org>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Gürcan E C (2019). Bir "Siyasal Süreç" Olarak Fransız Sarı Yelekliler Hareketi'nin Ortaya Çıkışı. *Mülkiye Dergisi*, 43 (2), 435-458.

World Bank (2019). *Online Database*. <https://data.worldbank.org>. Son erişim tarihi, 13.01.2019.

Yıldırım Y (2013). Kent Aracılığı ile Ortak Olanı Kurmak: “Öfkeliiler” ve “İşgal Et” Hareketleri. *Mülkiye Dergisi*, 37 (1), 143-162.

Young Z (2018). France’s Le Maire Set to Unveil Inflammatory Privatization Bill. <https://www.politico.eu/article/frances-bruno-le-maire-set-to-unveil-inflammatory-privatization-bill/>. Son erişim tarihi, 27. 01.2019.